

ევროკავშირთან ასოცირების შესახებ შეთანხმების გაფორმებისთანავე საქართველოს მთავრობამ შეიმუშვა „საქართველოს სამოქმედო გეგმა ყოვლისმომცველი სავაჭრო სივრცის შესახებ, რომელშიც მნიშვნელოვანი ადგილი დაეთმო მცირე და საშუალო ბიზნესის ხელშეწყობასთან დაკავშირებულ ღონისძიებებს, რომელშიც იგულისხმებოა ფინანსებზე ხელმისაწვდომობის გამარტივებასთან დაკავშირებული საკითხები. აღნიშნული საკითხი პრიორიტეტულად რჩება მთავრობის დღევანდელ სამთავრობო პროგრამაში, რომელიც გულისხმობს თავისუფალი სავაჭრო სივრცის შესახებ შეთანხმების განხორციელებას 2020-2025 წლების განმავლობაში.

სააგენტო „ანარმოე საქართველოში“, რომელიც წარმოადგენს საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტროს დაქვემდებარებაში შემავალ საჯარო სამართლის იურიდიულ პირს და არის მობილიზებული სამეწარმეო გარემოს გაუჯობებაში, კერძო სექტორის განვითარებაში, მცირე და საშუალო საწარმოების მიერ წარმოებული პროდუქციის ექსპორტის ხელშეწყობაში განმახორციელებელია, როგორც პირველი სახელმწიფო უწყება ამ მიმართულებით. ამ სააგენტოს დაფინანსების სამი მიმართულება აქვს: პროგრამა „სტარტაპ საქართველო“, მცირე გრანტები და თანადაფინანსების გრანტები. შეიძლება ითქვას, რომ მნიშვნელოვნად წინ გადადგმული ნაბიჯია მცირე და საშუალო ბიზნესის განვითარების მიმართულებით მთავრობის მიერ შემუშავებული „საქართველოს მცირე და საშუალო ბიზნესის განვითარების სტრატეგია 2018-2025 წლებისთვის“.

ევროპული სამეზობლო პოლიტიკის მიღებით დაიწყო ახალი, უფრო ეფექტური და მჭიდრო თანამშრომლობის ეტაპი საქართველოსა და ევროკავშირს შორის, რომელიც ითვალისწინებდა საქართველოსთვის შემდეგ აუცილებელ ღონისძიებებს, კერძოდ განეხორციელებინა უფრო მჭიდრო თანამშრომლობა და ინტეგრაცია ვაჭრობისა და ეკონომიკური თანამშრომლობის გაღრმავების კუთხით: განეხორციელებინა საქართველოსა და ევროპული კანონმდებლობების მაქსიმალურად დაახლოება, ასევე უნდა გაეგრძელებინა არასატარიფო ბარიერების შემცირების პროცესი ვაჭრობის, ინვესტიციების მოზიდვის, რომელთა შედეგად გაიზრდებოდა ეკონომიკური სტიმულირება. ევროკავშირთან პარტნიორების ახალი ფორმატის ფარგლებში შემუშავებული ეკონომიკური პირობები განსაკუთრებით მნიშვნელოვანი გახდა საქართველოს და კერძოდ ქვეყნის განვითარებადი ბაზრებისთვის.

ევროკავშირსა და საქართველოს შორის ასოცირების შესახებ შეთანხმებამ, რომელიც გაფორმდა 2014 წლის 27 ივნისს და სრულად შევიდა ძალაში 2016 წლის 1 ივლისს, დააწესა ახალი პრეფერენციული ვაჭრობის რეჟიმი, ესე იგი ყოვლისმომცველი თავისუფალი ვაჭრობის შესახებ სივრცე, რომელიც წარმოადგენდა იმ პერიოდისათვის ახალ ინსტრუმენტს, რომელსაც ევროკავშირი დღესაც იყენებს აღმოსავლეთ პარტნიორების სამ ქვეყანასთან: საქართველო, მოლდოვა, უკრაინა. ამ შეთანხმების ძირითადი ამოცანაა მოახდინოს ევროკავშირის ისეთი ღირებულებების სტიმულირება, როგორიცაა: დემოკრატია, ადამიანის უფლებები, კანონის უზენაესობა, გამართული მმართველობა, საბაზრო ეკონომიკის პრინციპების მდგრადი განვითარება, ევროპის სამეზობლო ქვეყნებთან უფრო მჭიდრო პოლიტიკური და ეკონომიკური ინტეგრაციის ხელშეწყობა.

საქართველოს მიერ გაფორმებული სხვა თავისუფალი ვაჭრობის შეთანხმებებისაგან განსხვავებით თავისუფალი ვაჭრობა გულისხმობს როგორც საქონლით, ისე მომსახურებით ვაჭრობის ლიბერალიზაციას. გარდა ამისა, იგი მოიცავს ვაჭრობასთან დაკავშირებულ საკითხთა ფართო არეალს (სურსათის უვნებლობა, ინტელექტუალური საკუთრების დაცვა, კონკურენტუნარიანობა, ფინანსური მომსახურება) და აგრეთვე ითვალისწინებს ვაჭრობის საკითხებთან დაკავშირებით საქართველოს კანონმდებლობის ეტაპობრივ დაახლოებას ევროკავშირის კანონმდებლობასთან.

საქართველოს მოქმედი ბიზნესსუბიექტების კვლევის შედეგები, რომელიც ჩატარდა საერთაშორისო პროექტის ფარგლებში „საქართველო ევროპულ გზაზე“, ჩამოაყალიბა

ბიზნესში მონაწილე საწარმოების სტრატეგიის იმპლემენტაციისთვის ეფექტური მოდელის შექმნა, რომლის ფარგლებში განხორციელდა არასამთავრობო ორგანიზაციებისა და კვლევითი ცენტრების კონსორციუმის მიერ „აღმოსავლეთ ევროპის კვლევითი ცენტრის“ ხელმძღვანელობით: საქართველოს „ბიზნეს საკონსულტაციო ორგანიზაციების ასოციაცია“ „საქართველოს პოლიტიკის ინსტიტუტი“ „გლობსეკის პოლიტიკის ინსტიტუტი“, რომელთა კვლევებში ასახულია საქართველოში მოქმედი ბიზნესსუბიექტების გამოკითხვის შედეგები, რომელიც ასახავს ევროკავშირის ერთიან ბაზარზე ქართველი მწარმოებლების შესვლის პირობებს და ამ მიმართულებით მათთვის არსებულ გამოწვევებს.

მაღალ საბაზრო კონცენტრაციას, ვერტიკალურად და ჰორიზონტალურად ინტეგრირებული სტრუქტურების არსებობას და ბაზარზე შესვლის მაღალ ხარჯებს გარკვეულ პირობებში შეუძლიათ ქართველი მწარმოებლების ხელშეწყობა შიდა ბაზარზე საკუთარი პოზიციების მოსაპოვებლად. ქართულ ინდუსტრიაში საექსპორტო პოტენციალს ფლობენ ისეთი დარგები, როგორიცაა: ქიმიური მრეწველობა; შავი მეტალურგია; აზოტის მრეწველობა; ღვინის, მინერალური წყლების, წვენებისა და ხილ-ბოსტნეულის, ასევე სხვა საკვები პროდუქტების წარმოება. თუმცა ეს არ შეიძლება განვიხილოთ, როგორც კონკურენტუნარიანობის განსაკუთრებული მტკიცებულება, რაც ჩატარებული ანალიზის ფარგლებში, გამოჩნდა, რომ ასევე ყურადსაღებია საექსპორტო საქონლის შიდა ბაზარზე არასრულყოფილი კონკურენცია, რომელიც დადებითად არ მოქმედებს შიდა ბაზრის კონკურენტუნარიანობაზე, რომლის ერთ-ერთი მანიშნებელი შეიძლება იყოს შიდა ბაზარზე დაფიქსირებული ფასები, მხოლოდ ბაზარზე არსებული ფასების მიმართ სისტემური და მნიშვნელოვანი გადაჭარბების ფონზე, რიგ შემთხვევებში, თუ ხდება ფასების კლასიფიკაციაში მონაცემების არასრული შესაბამისობა, მსოფლიო და შიდა ფასების კორელაცია შეუძლებელი ხდება, მაგრამ მაინც შეიძლება შეფასდეს საქართველოში ფასების ელასტიურობა საშუალო ფასების მიმართებაში.

საერთაშორისო ვაჭრობა და სახელმწიფო სავაჭრო რეგულირება დიდ გავლენას ახდენს არამართო ფასებზე, არამედ შიდა გაყიდვების მოცულობებზე, ამავდროულად შესაძლებელია გამოვყოთ როგორც ვაჭრობის მოკლევადიანი და გრძელვადიანი ზეგავლენა, რომელიც მოქმედებს დარგის წარმოების სტრუქტურაზე და ჩართულია საგარეო სავაჭრო საქმიანობაში. წარმოების სტრუქტურას და მისი ცვლილების კანონზომიერებებს შეიძლება თვალი მივადევნოთ კონცენტრაციის მაჩვენებლების გამოყენებით, რომელთა სახით საერთაშორისო სტატისტიკურ ფორმებში გამოიყენება რამდენიმე ძირითადი ინდიკატორი, კერძოდ: დარგის საწარმოების რაოდენობა და კონცენტრაციის ინდექსი.

გარემოს ეკონომიკური ანალიზის ბიუროს მიერ ჩატარებულ კვლევებში გამოჩნდა, რომ 2018-2025 წლებში ბიზნესში მონაწილე საწარმოების მიერ ათვისებული იქნა პროდუქციის დარგთაშორის დასახელების ნომენკლატურა, რომლის მიხედვითაც შეიქმნა გარკვეული ცვლილებების ტენდენცია წარმოებული პროდუქტის რაოდენობასთან წარმოების კონცენტრაციის გაზრდასთან და შემცირებასთან მიმართებაში.

საქართველოს ეკონომიკის განვითარებისა და ინვესტიციების მოზიდვის ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი ფაქტორია საჯარო-კერძო პარტნიორობა, რომელიც ფართო გაგებით სიახლეს არ წარმოდგენს, თუმცა, თავად ტერმინი არც თუ ისე დიდი ხნის წინ დამკვიდრდა. მსოფლიოს განვითარებულ ქვეყნებში საჯარო - კერძო პარტნიორობა, როგორც სახელმწიფო პოლიტიკის ნაწილი, აქტიურად გამოიყენება. ამგვარი თანამშრომლობა, როგორც წესი, სახელმწიფო სტრუქტურებსა და კერძო სექტორის წარმომადგენლობებს შორის გრძელვადიან პარტნიორულ ურთიერთობებს ეფუძნება. ასეთი პარტნიორობა ხელს უწყობს ინტერესთა ბალანსის დაცვას და შედეგად მიიღება სრულყოფილი, გაწონასწორებული რეგულაციები და დახვეწილი სახელმწიფო სერვისები. საბოლოოდ კი ყოველივე ეს ეკონომიკური ზრდის და განვითარების ხელშეწყობ ფაქტორად გვევლინება.

იმ პირობებში, როდესაც მამულებური ინფრასტრუქტურული პროექტები მნიშვნელოვან

ფინანსურ რესურსებს მოითხოვენ, განსაკუთრებით ისეთ დარგებში, როგორიცაა: ენერგეტიკა, ტრანსპორტი და მრავალი სხვა, საჯარო-კერძო პარტნიორობა არის მსხვილი ინფრასტრუქტურული პროექტების განხორციელებისათვის ერთ-ერთი საუკეთესო პირდაპირი საშუალება, როდესაც სახელმწიფო და კერძო სექტორი რისკებს ინაწილებენ და ამის საფუძველზე საჯარო ინტერესები უფრო დაბალანსებული ხდება. საქართველოს საინვესტიციო გარემოს მიმზიდველობის ზრდაზე და ინფრასტრუქტურული პროექტების განხორციელების ხარისხის გაუმჯობესებაზე საჯარო და კერძო თანამშრომლობის ჩარჩო ხელშეკრულება, შესაბამისი საკანონმდებლო ბაზარზე დაყრდნობით არის უაღრესად მნიშვნელოვანი. აღნიშნულმა ცვლილებამ ბევრად უნდა დააჩქაროს მსხვილი ინფრასტრუქტურული პროექტების განხორციელება და ხელი შეუწყოს ინვესტიციების მოზიდვას ქვეყანაში, როდესაც განვიხილავთ საჯარო-კერძო პარტნიორობის ძირითად პრინციპებს, უნდა აღინიშნოს საქართველოში ამ მიმართულებით ბოლო წლების განმავლობაში განხორციელებული ისეთი პროექტები, რომლებიც ევროპის ქვეყნებში საჯარო-კერძო პარტნიორობის ხელშეწყობით ხორციელდება, კერძოდ საქართველოში ჩქაროსნული მაგისტრალის მშენებლობის კუთხით და რაც უაღრესად მნიშვნელოვანია, რიკოთზე მიმდინარე გრანდიოზული ინფრასტრუქტურული პროექტის სისრულეში მოყვანით. ასევე აღსანიშნავია არსებული მექანიზმის გამოყენების აქტივობა სოფლის მეურნეობის სფეროში. საჯარო კერძო პარტნიორობა გულისხმობს ასევე საჯარო და კერძო სექტორებს შორის გრძელვადიან თანამშრომლობას სამართლებრივი კონტრაქტების საფუძველზე, რომელსაც ხშირ შემთხვევაში, კერძო სექტორი წარმოადგენს მისი კომპეტენციის ფარგლებში შექმნას მონათესავე პროფილის ბიზნეს სუბიექტებთან კონსორციუმი, რომლებიც მსესხებლებსა და ინვესტორებთან ერთად განახორციელებენ იმ სამუშაოების შესრულებას, რომელიც მათ როგორც შიდა, ასევე საერთაშორისო ბაზარზე გაიყვანს. დღეისათვის საჯარო და კერძო სექტორს შორის თანამშრომლობის აღნიშნულ ფორმატს სულ უფრო და უფრო მეტი ქვეყნებისთვის მოაქვს სარგებელი, მაგალითისთვის, შეიძლება გამოყენებული იქნას გაერთიანებული სამეფოსა და დასავლეთ ევროპის განვითარებული ქვეყნების მაგალითი, რომელშიც საჯარო-კერძო პარტნიორობას თავისი დიდი წვლილი შეაქვს.

საერთაშორისო ვაჭრობის შესაძლებლობა მნიშვნელოვან გავლენას ახდენს ბიზნესის საქმიანობაზე, როგორც შიდა სასაქონლო ბაზარზე, ასევე რიგ შემთხვევაში საერთაშორისო ბაზარზე კომპანიის მიერ წარმოებული პროდუქციის გატანაზე, რაც ძირითადად გამოიხატება საფასო პოლიტიკის შესწავლაში ეროვნული ვალუტის კონვერტირებასა და უცხოურ ვალუტასთან მიმართებაში. საერთაშორისო შედარებების ჩატარებამ მეწარმე სუბიექტებს უნდა მისცეს დამატებითი ინფორმაცია აღნიშნული ბაზრების მარკეტინგულ საქმიანობასთან დაკავშირებით. ადგილობრივ ბაზარზე საქონლით ვაჭრობის მონაცემების მიხედვით ჩატარებულია მსგავსი ანალიზი, რომლის ფარგლებში მიღებული იქნა საინტერესო შედეგები, კერძოდ: ბოლო 10 წლის განმავლობაში შეიმჩნევა მსოფლიო ბაზრის ფასებისა და საქონლის შიდა ფასების დაახლოება, თუმცა, უნდა აღინიშნოს, რომ ერთიანი ფასის კანონი ყოველთვის არ ასახავს რეალურ სურათს. სამწუხაროდ მსოფლიო პანდემიიდან გამომდინარე მოხდა გარკვეული ცვლილებები. ანალიზის პროცესში გამოვლინდა გარკვეული საქონელი, რომელიც გვიჩვენებს როგორც გადაჭარბებულ, ასევე შემცირებულ ფასებს შიდა ბაზარზე გარკვეული საექსპორტო პროდუქციის მიხედვით, როგორც თეორიული, ასევე პრაქტიკული ანალიზი გვიჩვენებს, რომ ეს შეიძლება იყოს გამოწვეული შესაბამისი საქონლის შიდა ბაზარზე არსებული კონკურენციის არასრულყოფილების გამოწვევად, საკანონმდებლო ბაზიდან, რომელიც ბაზარზე ფასებს უნდა არეგულირებდეს ანტიმონოპოლიური მოთხოვნების მიხედვით, არ უნდა ახდენდეს გარკვეულ ზეგავლენას სახელმწიფოს საგარეო ვაჭრობის რეგულირებაზე.

საქართველოს მსოფლიო თანამეგობრობის სისტემაში მზარდი ინტეგრაციის პირობებში სულ უფრო დიდ მნიშვნელობას იძენს ეფექტიანი სახელმწიფო პოლიტიკის შემუშა-

ვება, რომელმაც უნდა უზრუნველყოს საქართველოში არსებული მცირე და საშუალო ბიზნესში მონაწილე სუბიექტების მიერ წარმოებული პროდუქციის ევროკავშირის ბაზარზე თავისუფალი ვაჭრობის განხორციელება. ეს საკითხი, როგორც ზევით აღვნიშნეთ, დიდ მნიშვნელობას იძენს საქართველოსა და ევროკავშირის შორის ყოვლისმომცველი სავაჭრო ხელშეკრულების გაფორმების შემდეგ, რაც გამოიხატება სახელმწიფო პოლიტიკის შემუშავებასა და ევროპულ ბაზარზე ქართული პროდუქციის რეალიზაციის მოთხოვნებთან დაკავშირებით.

ლიტერატურა:

1. საქართველოს სოციალურ-ეკონომიკური სტრატეგია - „საქართველო - 2020, თბილისი., 2018.
2. WB. (2015) Sustainable Development Goals. Retrieved from <https://www.whitehouse.gov/sites/default/files/image/files/saintpetersburgdeclaration.pdf>
3. Ortiz and Cummins (2011), “Beyond the bottom billion”, Unicef, New-York.
4. Europa – 2020 Strategy URL [Electronic Resource]/Mode of access: http://www.eur.lex.europa.eu_date of access: 24.11.2015.
5. საქართველოს მცირე და საშუალო მეწარმეობის განვითარების სტრატეგია 2016-2020 წწ.
6. „ევროკომისია 2010“, დიალოგი „მცირე და საშუალო ბიზნესის პოლიტიკაზე, აღმოსავლეთ პარტნიორობის მრავალმხრივი ფორმატის ფარგლებში.
7. <http://forbes.ge/blog/33> ბიზნესის სოციალური პასუხისმგებლობა საქართველოში.
8. ევროკავშირისა და საქართველოს შორის ასოცირების შეთანხმება 2014 წ.

Prospects for the Development of Free Trade with the Participation of Economic Entities in Georgia

Teimuraz Babunashvili
Doctor of Economics, Professor

SUMMARY

In the context of the growing integration of Georgia into the system of the world community, it becomes more and more important to develop an effective state policy that should ensure free trade in goods produced by small and medium-sized businesses in Georgia on the EU market. This issue becomes of great importance after the conclusion of a comprehensive trade agreement between Georgia and the European Union, which is reflected in the development of state policy and requirements for the sale of Georgian products on the European market.